

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****HASAN ALİ TEKE BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2017/26835
Karar Tarihi : 1/3/2023

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Basri BAĞCI
Kenan YAŞAR

Raportör : Ceren Sedef EREN
Başvurucu : Hasan Ali TEKE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucuya ailesi tarafından gönderilen bir kitabın teslim edilmemesi üzerine başvurucunun şikâyetinin derece mahkemelerince ilgili ve yeterli gerekçe olmaksızın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru konusu olayların meydana geldiği tarihte terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) bulunmaktadır. Kurum İdare ve Gözlem Kurulu 13/1/2017 tarihli ve 2017/133 sayılı kararında; sayısal olarak fazla olan kurum mevcudunun kendilerine verilen kitaplarla yangın çıkarma ya da kendilerine veya diğer mahpuslara zarar verme ihtimalini engellemek, ayrıca ciltler ya da karton kapak arasına yazı, not, pusula saklayarak kurum içinde veya dışında örgüt haberleşmesini önlemek ve böylece Kurum güvenliğini sağlamak amacıyla mahpusların ziyaretçileri, yakınları veya yasal temsilcileri tarafından Kuruma getirilen yalnızca mealli veya mealsiz bir Kur'an-ı Kerim, üç okuma kitabı ve bir sözlüğün Kuruma kabul edilebileceğini belirtmiştir.

3. Başvurucuya ailesi tarafından cevşen dua kitabı getirilmiş ancak Kurum tarafından başvurucuya teslim edilmemiştir. Başvurucu, kurumun bu uygulamasını İnfaz Hâkimliğine şikâyet etmiştir. Başvurucu şikâyet dilekçesinde; cevşenin Kuruma alınmamasıyla ilgili Kurum müdürüyle konuştuğunu, müdürün kendisine Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) onaylı olmadığından söz konusu kitabı alamayacaklarını ifade ettiğini belirtmiştir. Başvurucu; kendisinin bahsi geçen dua kitabını Kur'an-ı Kerim dışındaki üç kitap hakkı kapsamında talep ettiğini, bu nedenle söz konusu kitabın DİB onaylı olması şartının aranması gerektiğini, piyasada DİB onaylı cevşen bulunmadığını, dolayısıyla ailesi tarafından getirilen bandrollü cevşen kitabının kendisine verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

4. Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliği başvurusunun şikâyetini reddetmiştir. İnfaz Hâkimliği kararında Kurum İdare ve Gözlem Kurulunun 13/01/2017 tarihli ve 2017/133 sayılı 29 maddelik kararının tamamına yer verilmiş, daha sonra herhangi bir somutlaştırma yapılmadan Kurum uygulamasının mevzuata uygun olduğu değerlendirilmiştir. Derece mahkemesinin kararlarında başvurusunun iddia ettiğinin aksine cevşenin DİB onaylı olmaması nedeniyle başvurucuya verilmediği şeklinde bir gerekçe yer almamaktadır.

5. Başvurucunun bu karara karşı itirazı Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai ret hükmünü 26/5/2017 tarihinde öğrendikten sonra 5/6/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon tarafından adli yardım talebinin kabulüne, başvurusunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, piyasada usulüne uygun olarak satılan bandrollü cevşenin yalnızca DİB onaylı olmaması nedeniyle Kuruma kabul edilmemesinin din özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca derece mahkemelerinin ilgili ve yeterli gerekçe barındırmayan kararları nedeniyle hak arama özgürlüğünün de ihlal edildiğini öne sürmüştür.

9. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı çerçevesinde incelenmiştir.

10. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, maddi adaleti değil şekli adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı, davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (*M.B. [GK]*, B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80). Anayasa'nın bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (*Vedat Benli*, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

11. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Bu hak, tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Yargılama sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce ilgili ve yeterli bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir. Bir davada tarafların hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün içerik ve kapsamı ile bu hükme varılırken mahkemenin neleri dikkate aldığı ya da almadığını gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması gerekçeli karar hakkı yönünden zorunludur (*Sencer Başat ve diğ.leri [GK]*, B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-38).

12. Somut olayda başvurunun söz konusu kitabın dinî yaşamı bakımından önemli olduğunu ve kitabın kendisine teslim edilmemesinin din özgürlüğünün ihlali anlamına geleceğini derece mahkemelerine sunduğu dilekçelerinde belirttiği görülmüştür. Buna karşılık derece mahkemeleri, başvurunun söz konusu iddiası yönünden hiçbir değerlendirme yapmamıştır.

13. Anayasa Mahkemesinin yerleşik hâle gelen içtihadına göre başvuru konusu olayların yaşandığı tarihinde ilgili mevzuatta böyle bir temin yolu öngörülmediğinden ziyaretçi aracılığıyla getirilen kitapların mahpuslara teslim edilmemesi, ifade özgürlüğünün ihlali anlamına gelmemekte ve derece mahkemelerinin de söz konusu yayımların kuruma alınıp alınmaması yönünde karar vermek için bir içerik değerlendirmesi yapmak yükümlülükleri bulunmamaktadır (*İbrahim Kaptan (2)*, B. No: 2017/30723, 12/9/2018, §§ 33-37; *H.Y.*, B. No: 2018/22011, 27/7/2022, § 21).

14. Bununla birlikte ilgili mevzuatta mahpusların dinî yaşamları bakımından zorunlu olan kitap ve eserleri temin ve muhafaza edebilecekleri de öngörülmüştür. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi de mahpusların dinî yaşamları bakımından zorunlu olan kitap ve eserlere ulaşabilmelerinin din özgürlüğüne ilişkin devletin pozitif yükümlülüklerinin bir sonucu olduğunu, söz konusu hükmün din özgürlüğünün etkili olarak kullanılabilmesi için devletin aldığı önlemlerden biri kapsamında kaldığını değerlendirmiştir (*Ahmet Sil*, B. No: 2017/24331, 9/5/2018, § 43). O hâlde somut olayda adil yargılanma hakkının diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilebilmesi noktasındaki işlevi de dikkate alındığında Kurum idaresi ve derece mahkemelerinin başvurunun ailesinin getirdiği cevşenin başvurunun dinî yaşamı bakımından iddia ettiği gibi zorunlu olup olmadığı, zorunluysa bu esere başka yolla ulaşma imkânı bulunup bulunmadığı ya da en azından söz konusu eserin dinî yaşamı bakımından önemini yeterince ortaya koyup koyamadığı yönlerinden bir değerlendirme yapması gerektiği kabul edilmelidir.

15. Bununla birlikte somut olayda Kurum idaresi ve derece mahkemelerince söz konusu kitabın dinî yaşamı bakımından önemiyle ilgili başvurunun iddiaları yönünden bir değerlendirme yapılmamış; başvurunun uyumsuzluğun sonucuna etkili, ayrı ve açık yanıt gerektiren iddia ve itirazları ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmamıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ve 50.000 TL manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

18. Başvurunun ceza infaz kurumundan tahliye edildiği anlaşıldığından tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir.

19. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 18.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 18.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurusunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2017/1983) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/3/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.